

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2022.14>**Ю. І. Тюря***кандидат технічних наук, доцент,**доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»
orcid.org/0000-0001-7732-3535***ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТВОРЕННЯ, ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ**

У статті акцентується увага на необхідності нормативного упорядкування діяльності зі створення та використання технологій штучного інтелекту, оскільки їх запровадження у повсякденне життя людей та функціонування держави і суспільства може суттєво впливати на суспільні відносини, що склалися у різних сферах життєдіяльності людини і державних інституцій.

Очевидно, що запровадження технологій штучного інтелекту є підґрунтям цифрової трансформації всіх галузей без винятку та надає можливості для значного підвищення продуктивності для бізнесу та урядових організацій. Безперечно використання технологій штучного інтелекту сприяє розвитку суспільства і держави, тому адміністративно-правове регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання таких технологій в Україні може стати також основою для подальшого практичного втілення інших новітніх технологій в нашій державі та розвитку суспільних відносин у цьому напрямку.

Визначено поняття адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні, під яким розуміється виконавчо-розпорядчий вплив уповноважених суб'єктів публічного адміністрування на суспільні відносини у сфері створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні, з метою упорядкування, охорони та розвитку суспільних відносин у цій сфері задля ефективного забезпечення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, державних та громадських інтересів. Пропонується Положення про Міністерство цифрової трансформації України доповнити завданням для Мінцифри, що має полягати у формуванні та реалізації цим міністерством державної політики у сфері створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту в Україні.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, штучний інтелект, поняття адміністративно-правового регулювання, мета адміністративно-правового регулювання.

Tiuria Yu. I. DEFINITION OF THE CONCEPT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITY OF CREATING, IMPLEMENTING AND USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UKRAINE

The article focuses attention on the need for regulatory arrangement of activities for the creation and use of artificial intelligence technologies, since their introduction into the everyday life of people and the functioning of the state and society can significantly affect social relations that have developed in various spheres of human activity and state institutions.

Obviously that the introduction of artificial intelligence technologies is the basis of the digital transformation of all industries without exception and provides opportunities for significant productivity gains for business and government organizations. Undoubtedly, the use of artificial intelligence technologies contributes to the development of society and the state, therefore the administrative and legal regulation of the activity of creating, implementing and using such technologies in Ukraine can also become the basis for the further practical implementation of other modern technologies in our country and the development of social relations in this direction.

The concept of administrative and legal regulation of the activity of creating, implementing and using artificial intelligence in Ukraine is defined, which is understood as the executive and regulatory influence of authorized subjects of public administration on social relations in the sphere of creating, implementing and using of artificial intelligence in Ukraine, with the aim of ordering, protection and development of social relations in this sphere for the effective provision of rights and legitimate interests of individuals and legal entities, state and public interests. It is proposed to supplement the Regulation on the Ministry of Digital Transformation of Ukraine with a task for the Ministry of Digital, which should consist in the formation and implementation by this ministry of state policy in the sphere of creating, implementing and using technologies of artificial intelligence in Ukraine.

Key words: administrative-legal regulation, artificial intelligence, the concept of administrative-legal regulation, the purpose of administrative-legal regulation.

Запровадження різноманітних новітніх технологій у повсякденне життя людей та функціонування держави і суспільства потребує нормативного упорядкування діяльності з їх створення та використання, оскільки такі технології можуть спричинити суттєвий вплив на існуючі суспільні відносини у різних сферах життєдіяльності людини і державних інституцій шляхом їх зміни, ліквідації чи продукування нових. Зазначений вплив чиниться на різні галузі права, зокрема й адміністратив-

не, що вимагає розробки поняття адміністративно-правового регулювання відповідної сфери.

Повною мірою вищесказане стосується і сфери створення, впровадження та використання такої новітньої технології в Україні, як штучний інтелект.

Оскільки немає жодної сфери державного або суспільного життя, якої б не зачіпали питання адміністративно-правового регулювання [1, с. 193]. Тобто постає питання про розуміння поняття

адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні.

А тому, перефразовуючи А. Матвійчука, можна сказати, що визначення зазначеного поняття, закладення необхідного наукового підґрунтя дає змогу для вдосконалення процесу нормотворчості та правозастосування у сфері розвитку технологій штучного інтелекту в Україні. Крім того, вироблення у майбутньому чіткої дефініції буде мати не тільки теоретичне, а й велике практичне значення [2, с. 121].

Слід відмітити, що у доктрині адміністративного права відсутні визначення адміністративно-правового регулювання зазначеного виду діяльності. А у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні від 2 грудня 2020 р. зазначається, що однією з першочергових проблем розвитку технологій штучного інтелекту в Україні є, зокрема, відсутність або недосконалість правового регулювання публічного управління у цій сфері [3].

Отже, зважаючи на те, що запровадження технологій штучного інтелекту є важливим елементом людської діяльності, що сприяє розвитку суспільства і держави, то правильне з'ясування сутності і змісту поняття адміністративно-правового регулювання такої діяльності, як створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні, буде слугувати гарною основою для подальшого практичного втілення новітніх технологій в нашій державі та розвитку суспільних відносин у цьому напрямку. Крім того, розробка цього поняття збагатить і доктрину адміністративного права.

Метою статті є визначення поняття адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідженню поняття та сутності адміністративно-правового регулювання у різних галузях суспільних відносин приділяли увагу у своїх наукових працях багато вчених, серед яких можна відмітити Т.Л. Антонову, К.В. Барсукова, Ю.А. Будника, В.В. Галунька, В.М. Гаращука, А.П. Гетьмана, І.А. Городецьку, В.А. Головка, І.О. Грицай, Р.А. Калюжного, Ю.С. Кіцула, Т.О. Коломоєць, В.А. Лазаренка, Д.В. Мамчура, А.В. Матвійчука, Л.Р. Наливайко, О.Й. Разводовського, А.О. Сидоренка, В.В. Шеховцова, В.Д. Чернія, О.Ш. Чомахашвілі та інших.

Адміністративно-правове регулювання є складним явищем, яке в сучасних умовах трансформаційних перетворень у суспільстві наповнюється новим змістом, а відтак, як наукова категорія, активно досліджується вченими юридичної науки і потребує постійного осмислення [4, с. 61].

У юридичній науці немає єдиного та усталеного підходу до визначення поняття адміністративно-правового регулювання. Існує велика кількість пропонованих дефініцій, які досить істотно відрізняються одна від одної. Водночас є низка ознак, на які звертається загальна увага, а тому вони можуть слугувати характерними ознаками адміністративно-правового регулювання [2, с. 123].

Так, на думку І.А. Городецької ознаками, що характеризують адміністративно-правове регулювання є наступні: 1) це поняття може визначатися як вплив (правовий, владний) на суспільні відносини, тобто дія (функціонування) прав; 2) здійснюється за допомогою комплексу засобів; 3) передбачає певну мету (досягнення цілей) [4, с. 61]. Аналіз зазначених ознак свідчить, що вони стосуються більш широкого поняття, котре використовується у теорії держави та права – «правове регулювання», а у чому саме полягає специфіка різновиду такого регулювання в адміністративному праві не дають відповіді. Тому доцільно звернутись до поглядів інших вчених на це питання.

Так, на думку В.В. Галунька, під адміністративно-правовим регулюванням слід розуміти цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадського суспільства та держави [5, с. 242].

Можна погодитись із думкою В.Т. Комзюка, що специфікою саме адміністративно-правового регулювання є те, що правовий, владний вплив на суспільні відносини здійснюється за допомогою не будь-яких юридичних засобів, а саме адміністративно-правових [6, с. 182]. Тобто для того, щоб правильно визначити поняття та сутність адміністративно-правового регулювання певного виду діяльності слід з'ясувати: 1) який характер має правовий, владний вплив на суспільні відносини; 2) у якій сфері здійснюється такий вплив; 3) що слід розуміти під адміністративно-правовими засобами; 4) з якою метою здійснюється певний вплив.

На нашу думку, характеризуючи сутність впливу на суспільні відносини з точки зору адміністративного права слід брати виконавчо-розпорядчий аспект діяльності органів, уповноважених на управління певною сферою. Відповідно є дві форми такої діяльності: виконавча та розпорядча.

Що стосується виконавчої діяльності, то вона «є основним призначенням державного управління. Органи, які здійснюють державне управління, є насамперед виконавчими структурами. Найважливіші з них містять цю ознаку вже у самій своїй назві (наприклад, органи виконавчої влади). Ця ознака, як правило, закріплюється у нормативному порядку» [7, с. 11]. А розпорядча діяльність органів державного управління «виявляється,

по-перше, у прийнятті загальнообов'язкових приписів (які закріплюються в указах, постановках, положеннях, розпорядженнях, інструкціях тощо); по-друге, в організації виконання зазначених приписів і, по-третє, у здійсненні контролю за цим процесом» [7, с. 11]. Отже, для регулювання розглянутих нами суспільних відносин також має використовуватись саме виконавча та розпорядча діяльність відповідних органів, що уповноважені здійснювати публічне управління процесами створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. При чому таке управління має відбуватись у сфері публічного адміністрування.

Необхідність використання терміну «публічне адміністрування» у розумінні сутності адміністративно-правового регулювання будь-якого виду діяльності полягає у тому, що останніми роками це поняття набуло широкого значення та передбачає надання адміністративних послуг європейського рівня шляхом упровадження в практику діяльності принципів демократичного управління [8, с. 5].

Ми підтримуємо думку В.В. Терещука, що «публічне адміністрування як відображення європейської адміністративно-правової концепції public administration є діяльністю суб'єктів публічної адміністрації (та суб'єктів, яким делеговані відповідні повноваження) щодо надання приватним особам адміністративних послуг, а також здійснення публічного управління» [9, с. 91]. Безумовно, що сфера створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні також потребує публічного адміністрування.

Крім того, для нашої країни впровадження саме такого розуміння управлінських процесів у адміністративне право важливе тим, що саме у сфері публічного адміністрування «відбувається складний процес інтеграції до Європейського Союзу, де існує певний набір критеріїв щодо адміністративних процедур, яких повинні дотримуватись органи публічної влади, щоб відповідати цінностям демократичного суспільства. Ці критерії формують сутність європейського адміністративного простору, чії принципи повинні виконуватись й можуть бути взяті за основу відповідної моделі управління, близької до тієї, що існує в Європейському Союзі» [10, с. 14].

У державному управлінні публічне адміністрування визначається як теорія та практика державного управління, що характеризується реалізацією адміністративних процедур шляхом публічної діяльності, застосування інструментів демократичного врядування, упорядкування суспільної діяльності та надання адміністративних послуг як засобу реалізації прав та свобод громадян [11, с. 605]. Але слід враховувати, що «поняття «публічне адміністрування» концептуально не тотожне поняттю «державне управління»,

а також змістовно не тотожне поняттю «публічне управління», співвідносячись із ним як ціле та його частина» [9, с. 91].

Тому правильним слід вважати положення, що у сфері адміністративного права під публічним адмініструванням розуміється вид виконавчо-розпорядчої діяльності, спрямованої на підготовку та впровадження рішень, управління персоналом, надання послуг населенню [12, с. 5]. Тобто для правильного розуміння сутності адміністративно-правового регулювання розгляданого нами виду діяльності важливо робити наголос, що вона відбувається у сфері публічного адміністрування вищезазначених процесів.

На сьогодні головним органом, що уповноважений на здійснення публічного адміністрування діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні є Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифри).

Мінцифри є тим головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, основними завданнями якого, відповідно до Положення про Міністерство цифрової трансформації України від 18 вересня 2019 р. є «формування та реалізація державної політики:

- у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства;
- у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян;
- у сферах відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтегрованості, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу;
- у сфері надання електронних та адміністративних послуг;
- у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;
- у сфері розвитку ІТ-індустрії» [13].

Слід відмітити, що у переліку вищезазначених головних завдань, що КМУ поставив перед Мінцифри, відсутнє чітке та конкретне завдання, пов'язане з публічним адмініструванням діяльності із впровадження технологій штучного інтелекту в Україні.

Хоча серед двадцяти семи напрямків діяльності, що уповноважене здійснювати Мінцифри, відповідно до покладених на нього головних завдань, є забезпечення розвитку штучного інтелекту (абз. 3 п.п. 14 п. 4 Положення про Міністерство цифрової трансформації України [13]). Водночас розвиток технологій штучного інтелекту має бути не просто одним із багатьох напрямків діяльності, а одним із головних, пріоритетних завдань Мінцифри. Це обумовлено тим, що саме штучний інтелект є однією з найбільш передових та складних

технологій, а тому питання публічного адміністрування відповідної діяльності мають потребувати особливо пильної уваги з боку уповноважених на те органів. При чому, публічне адміністрування має стосуватись не просто розвитку, а саме створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту, як це зазначено у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні.

Що стосується адміністративно-правових засобів, то, наприклад, Т.І. Разіна під ними розуміє різновид правових засобів котрі вирізняються тим, що створюються та застосовуються суб'єктами владних повноважень органів публічної адміністрації з метою регулювання публічних (адміністративно-правових) відносин. Адміністративно-правові засоби використовуються громадянами та юридичними особами у відносинах з органами публічної адміністрації з метою реалізації та захисту своїх прав і свобод [14, с. 125]. Одним із основних проявів адміністративно-правових засобів виступають нормативні акти управлінського характеру, що регулюють суспільні відносини у певній сфері.

Наприклад, для сфери публічного адміністрування діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні одними із таких нормативних актів виступають Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні від 2 грудня 2020 р. та Положення про Міністерство цифрової трансформації України від 18 вересня 2019 р. № 856.

Водночас, нормативна регламентація публічного адміністрування діяльності з розвитку технологій штучного інтелекту в Україні потребує вдосконалення.

Так, у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні визначено перелік завдань, що у розгляданому напрямку необхідно здійснити, а саме:

- імплементувати норми, закріплені у «Рекомендаціях щодо штучного інтелекту» (Recommendation of the Council on Artificial Intelligence), що прийняті у червні 2019 року Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD/LEGAL/0449), за умови дотримання етичних стандартів, передбачених в Рекомендаціях СМ/Рес(2020)1, схвалених 8 квітня 2020 р. Комітетом міністрів Ради Європи для держав-членів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, у законодавство України;

- опрацювати питання відповідності законодавства України керівним принципам, установленим Радою Європи, щодо розроблення та використання технологій штучного інтелекту та гармонізація його з європейським;

- провести оцінку можливості та визначення меж (етичних, правових) застосування технологій штучного інтелекту для цілей надання професійної правничої допомоги;

- забезпечити функціонування та діяльність технічних комітетів стандартизації відповідно до вимог 7.1.5 ДСТУ 1.14:2015 «Національна стандартизація. Процедури створення, діяльності та припинення діяльності технічних комітетів стандартизації» за напрямом штучного інтелекту;

- забезпечити взаємодію між відповідними Технічними комітетами України та міжнародними підкомітетами стандартизації ISO/IEC JTC 1/SC 42 Artificial Intelligence щодо спільного розроблення стандартів у галузі штучного інтелекту;

- підтримувати ініціативи створення організаційних форм співробітництва заінтересованих юридичних та фізичних осіб у галузі штучного інтелекту;

- розробити Етичний кодекс штучного інтелекту за участю широкого кола заінтересованих сторін;

- опрацювати питання щодо необхідності врегулювання суспільних відносин у сфері розвитку штучного інтелекту на законодавчому рівні [3].

Саме за допомогою виконання вищенаведених завдань можливо досягти ефективного впровадження технологій штучного інтелекту в Україні.

Крім того, перелік головних завдань, що визначено у Положенні про Міністерство цифрової трансформації України, слід доповнити завданням для Мінцифри, що має полягати у формуванні та реалізації державної політики у сфері створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту.

Важливість визначення мети адміністративно-правового регулювання будь-якого виду діяльності полягає у тому, що вона дозволяє сформулювати уявлення про кінцевий результат, задля якого здійснюється певний вид такого регулювання.

Метою адміністративно-правового регулювання автори академічного курсу «Адміністративне право України» під керівництвом В.В. Галунька розуміють «забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також нормального функціонування громадянського суспільства й держави» [15, с. 317]. При чому, таке забезпечення має бути ефективним, оскільки «термін «ефективність» у перекладі означає результат, наслідок якогось явища. В юридичній літературі більшість науковців розкривають ефективність правового регулювання через таку категорію як цілі, зазначаючи, що це ступінь практичного досягнення цілей, які мали на увазі правостановлюючі органи (законотворчі, правотворчі), приймаючи, змінюючи чи відмінюючи відповідні норми права, відтворені в тих чи інших нормативно-правових актах при мінімальних затратах на їх видання» [16, с. 83]. Отже, ефективно забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб,

а також нормального функціонування громадянського суспільства й держави є кінцевою, головною метою для всіх видів адміністративно-правового регулювання. А що стосується конкретизації мети для певного виду адміністративно-правового регулювання, щоб з'ясувати його специфіку, доцільно звернутись до поглядів вчених та профільних нормативних актів.

Наприклад, І.А. Черниш мету адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності визначає як забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які займаються торгівельною діяльністю, а також захисту прав споживачів, що здійснюється адміністративними методами у визначених законодавством формах [17, с. 659].

А у Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні зазначається, що її метою є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань розвитку технологій штучного інтелекту для задоволення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, побудови конкурентоспроможної національної економіки, вдосконалення системи публічного управління [3].

Що стосується мети вдосконалення системи публічного управління, то таке вдосконалення може здійснюватися, зокрема, за допомогою процесів упорядкування, охорони та розвитку.

Наведений висновок ґрунтується на тому, що правове регулювання – це вплив права на суспільні відносини, що здійснюється через використання системи засобів, які мають юридичний характер та забезпечують упорядкування суспільних відносин [18, с. 226-227]. Крім того, цілі правового регулювання стосуються не лише окремих суб'єктів, а й забезпечують закріплення та стимулювання розвитку суспільних відносин, створюють умови для виникнення нових суспільних відносин, запобігають виникненню суспільно шкідливих відносин [16, с. 83].

Тому правильний робить висновок Є. Єршов, розглядаючи сутність адміністративно-правового регулювання діяльності цивільної авіації України, що метою її адміністративно-правового регулювання є упорядкування, охорона та розвиток суспільних відносин у відповідній сфері за допомогою всього інструментарію такого регулювання [19, с. 46].

Таким чином, метою адміністративно-правового регулювання розгляданого нами виду діяльності має бути упорядкування, охорона та розвиток суспільних відносин у сфері створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту задля ефективного забезпечення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, державних та громадських інтересів.

Висновки. Вищенаведені положення дозволяють сформулювати поняття адміністративно-пра-

вового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні, під яким розуміється виконавчо-розпорядчий вплив уповноважених суб'єктів публічного адміністрування на суспільні відносини у сфері створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні, з метою упорядкування, охорони та розвитку суспільних відносин у цій сфері задля ефективного забезпечення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, державних та громадських інтересів.

Для покращення нормативної бази розгляданого виду адміністративно-правового регулювання пропонуємо Положення про Міністерство цифрової трансформації України доповнити завданням для Мінцифри, що має полягати у формуванні та реалізації цим міністерством державної політики у сфері створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту в Україні.

Література

1. Колпаков В. К. Адміністративне право України: Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 566 с.
2. Матвійчук А. Визначення адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення регуляторної політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 121-124.
3. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>.
4. Городецька І. А. Сутність адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2016. № 1. С. 60–66. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_12.pdf.
5. Адміністративне право України : навчальний посібник : у 2-х т. / Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. та ін. / за заг. ред. В.В. Галунька. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.
6. Комзюк В. Т. Адміністративно-правове регулювання державної політики у сфері освіти України. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 5. С. 181–188. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_28.pdf.
7. Адміністративне право України (Загальна частина) : навч. посіб. / О. А. Задихайло. Х. : Право, 2016. 298 с.
8. Публічне адміністрування : навч. посіб. / О. М. Ястремська, Л. О. Мажник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.
9. Терещук В.В. Поняття, ознаки та структура суб'єктів публічного адміністрування України. *Право і суспільство*. 2020. №1. Частина 2. С. 89-94.
10. Кошелева Л. Основні теоретичні підходи до визначення публічного адміністрування. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 2(37). С. 13-19.
11. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка [та ін.]. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

12. Шатило О.А. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» (для студентів спеціальностей «Менеджмент організацій і адміністрування» та «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності») / Житомирський державний технологічний університет. Житомир : Кафедра менеджменту організацій і адміністрування ЖДТУ, 2014. 51 с.

13. Положення про Міністерство цифрової трансформації України: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nprasya/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919>.

14. Разіна Т.І. Адміністративно-правові засоби забезпечення позитивного інвестиційного клімату в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 2(27). С. 124-129.

15. Адміністративне право України : підручник : у 2 т. Т. 1 : Загальне адміністративне право. Академічний курс / В.В. Галуцько, В.Т. Олефір, Ю.В. Гридасов, А.А. Іванищук, С.О. Короед. Херсон : ХМД, 2013. 396 с.

16. Тарахович Т.І. Ефективність правового регулювання. *Наукові записки. Серія «Юридичні науки»*. 2004. Т. 26. С. 82-84.

17. Черниш І.А. Поняття адміністративно-правового регулювання торгівельної діяльності. *Форум права*. 2009. № 3. С. 657-660.

18. Бостан С.К., Гусарев С.Д., Пархоменко Н.М. та ін. Теорія держави і права: навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 320 с.

19. Єряшов Є. Сутність адміністративно-правового регулювання цивільної авіації України. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2014. Жовтень. С. 44-48.